

Моята майка е в затвора...

Какво бих искал да знам...

**Отговори на въпроси, които може да има дете,
чиято майка е в затвора**

ЗА КОГО Е ТАЗИ БРОШУРА?

Тя е за всяко дете, чиято майка е в затвора.

ЗАЩО Е НЕОБХОДИМА ИНФОРМАЦИОННА БРОШУРА КАТО ТАЗИ?

Много често децата, чиито майки са в затвора, имат въпроси, но са притеснени или изплашени да ги зададат или не знаят кого да попитат.

Този брошура е изготвена:

за да им помогне да разберат, че понякога хората правят такъв избор в живота си, заради който могат да бъдат изпратени в затвора; за да им помогне да разберат последиците, свързани със закона и наказателната система, влизане в затвора; осъждане, влизане в затвора;

за да се предостави информация по въпроси, свързани с ежедневието в затвора;

майките и тяхното липсване от свобода;

за да ги насърчи да изразяват чувствата към своите майките и тяхното липсване от свобода, че е напълно естествено да продължат да обичат майките си, дори и ако чувстват объркване, страх, тъгя, яд или понякога облекчение;

за да им помогне да осъзнаят, че е напълно естествено да продължат да обичат майките си, дори и ако чувстват объркване, страх, тъгя, яд или понякога облекчение; за да предостави важна информация относно това как могат да общуват с майките си и да ги посещават в затвора.

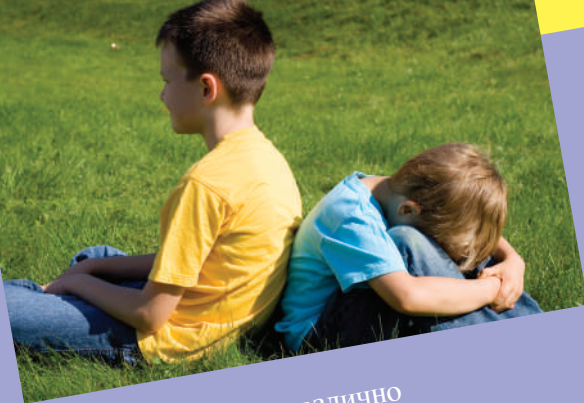
Лишаването от свобода на майката променя не само нейния живот, но и живота на цялото семейство.

За някои деца това може да е изключително травмиращо, докато други могат да не се повлияят до такава степен. Децата могат да се чувстват по много различни начини – да преживяват едновременно противоречиви емоции или да преминат през различни етапи: шок, уплаха, яд, безпомощност, като най-накрая се приспособяват към новата ситуация. Преживяването на такива чувства е нормално и може да се очаква.

Това, което е важно да знаят всички деца, е че при никакви обстоятелства лишаването на майките им от свобода не е тяхна грешка и затова те не трябва никога да се чувстват виновни за случилото се.

Лишаването от свобода на майката е резултат от нещо, което самата тя е направила при определени условия и поради много различни причини, които нямат нищо общо с детето ѝ. Ето защо е нормално децата да продължат да обичат майките си, дори и ако са им сърдити, но не би трябвало да се чувстват виновни за случилото се с нея.

ЕМОЦИИ

Всяко дете реагира различно на лишаването от свобода на майка си. Поведението на детето е повлияно от семейния живот преди това, неговата възраст както и личностните му характеристики.

Детето може да преживява много емоции по едно и също време, да се чувства объркано или неспособно да разбере чувствата си. За детето е винаги по-добре да изрази емоциите си и да говори за тях с хора, на които има доверие.

ДЕТЕТО МОЖЕ ДА ЧУВСТВУВА:

- ВИНА
- СРАМ
- САМОТА
- БЕЗПОМОЩНОСТ
- А МОЖЕ БИ...
- ОБЛЕКЧЕНИЕ
- ТРЕВОГА
- ТЪГА
- ИЗНЕНАДА
- ЯД
- СТРАХ
- УЖАС

ПРОМЕНИ В ЖИВОТА НА ДЕЦАТА, В РЕЗУЛТАТ ОТ ЛИШАВАНЕТО ОТ СВОБОДА НА МАЙКИТЕ ИМ

В България броят на жените зад решетки е около 230, в Европа - повече от 100 000 (около 4,5% от всички затворници), докато в целия свят те наброяват около 500 000. Много от тези жени са майки, които обикновено сами се грижат за децата си.

Всички деца на майки, лишени от свобода, трябва да се справят с големи и значими промени в живота си, които често ги заставят да пораснат изведнъж.

ЕЖЕДНЕВНЕ

Децата не могат да виждат майките си толкова често, колкото преди; може да има промени, свързани с хората, които полагат грижи за тях, условията на живот и установения начин на живот; може да се наложи да сменят училището и да си намерят нови приятели.

ЧУВСТВА

Децата чувстват нови и непознати емоции, с които често трудно се справят и за които трудно говорят. Може да смятат, че са единствените, на които това се е случило, и че никой не може да им помогне.

ПОВЕДЕНИЕ

Поведението на децата е повлияно от техните емоции и може значително да се промени след влизането на майката в затвор. Те могат да станат резервирани, агресивни, да не се грижат себе си, да загубят интерес към обучението или да попаднат в опасни ситуации.

ОТНОШЕНИЕ НА ДРУГИТЕ

Много често начинът, по който хората се отнасят към деца, чиито майки са в затвора, не се променя. Те обаче не винаги знаят как да се държат-могат да искат да помогнат, но тъй като не знаят как, правят неща, които огорчават децата. Други може да са любопитни и въпросите им да объркат децата. Понякога дори се случва някои хора да се подиграват на деца, чиито майка са в затвора, за да ги наранят.

КАКВО СЕ ПРОМЕНИ?

Помисли какво се е променило за теб, когато майка ти влезе в затвора. Какво се промени в ежедневието ти, в емоциите, в поведението и в начина, по който другите хора се отнасят с теб?

Възможно е някои от преживяните промени да са подобни на описаните по-горе.

Ти не си единственото дете, чиято майка е в затвора, и не само ти се сблъскваш с тези трудности.

КАКВО МОЖЕШ ДА КАЖЕШ НА ХОРАТА, КОИТО ЗАДАВАТ ВЪПРОСИ?

много често други деца или възрастни питат за неща, свързани с твоята майка и дори понякога те обвиняват.

Можеш да отговориш, че:

- ▶ “Аз не съм единственото дете, чиято майка е в затвора. Има и други деца в нашата страна както и по света, чиито майки са в затвора”.
- ▶ “Никой няма право да ме съди или обвинява за това, че майка ми е в затвора и не желая да слушам критики относно нея”.
- ▶ “Зная, че не съм направил/а нищо лошо и затова никой няма право да ме кара да се чувствам виновен/а”.

Не е нужно, разбира се, да казваш на всеки, че майка ти е в затвора. Ти сам/а решаваш на кого искаш да кажеш за това.

Когато си сам, всеки проблем и всяка трудност изглеждат невъзможни за разрешаване.

Ето защо винаги е добре да споделяш проблемите и тревогите си с твои приятели, братя и сестри. Но за някои проблеми е необходимо да потърсиш помощта на възрастен - винаги има хора, които могат да ти помогнат.

► Първо, не се страхувай да разговаряш с майка си, ако желаеш.

► Ако живееш с твои роднини, можеш да им кажеш какво точно се случва и да се посъветваш с тях; ако те не могат да ти помогнат сами, да ти намерят подходящ специалист, като социален работник или психолог.

С КОГО МОГА ДА РАЗГОВАРЯМ ЗА ТРЕВОГИТЕ СИ?

► Ако живееш с приемни родители, ти можеш да ги помолиш за помощ или да попиташ социалния работник, който отговаря за теб.

► Ако живееш в институция с други деца, можеш да се обърнеш към хората, полагащи грижи за теб, да те свържат с психолог или социален работник.

► Каквото и да е проблемът, можеш да разговаряш с възрастен, на когото имаш доверие и смяташ, че може да ти помогне: родител на приятел, някой от твоите учители, личният ти лекар и др.

КЪДЕ ОЩЕ МОГА ДА ПОТЪРСЯ ПОМОЩ?

Всички проблеми, малки или големи, са еднакво значими. Ако смяташ, че не можеш да разговаряш с никой от възрастните, които познаваш можеш да позвъниш на Националната телефонна линия за деца, за да разговаряш със специалист, който ще те изслуша и ще предложи съвет: 116 119

Ако някога чувстваш, че си в опасност, винаги можеш да позвъниш на 112 или на Отдела за закрила на детето в мястото, където живееш.

Всеки от нас се сблъсква с проблеми и винаги търси начини за подкрепа. Това е изключително важно за теб, тъй като се сблъскваш с допълнителния проблем, свързан с това, че майка ти е в затвора.

Има неща, които можеш да направиш, за да се почувстваш по-добре и да си помогнеш.

- ▶ Увери се, че не си позволил/а целият ти живот да се свързва единствено с това, че майка ти е в затвора.

КАК МОГА САМ ДА СИ ПОМОГНА?

- ▶ Направи всичко възможно, за да продължиш да живееш живота си, както преди.
  - ▶ Избирай приятелите си. Не е нужно да излизаш с приятели, които те карат да се чувстваш зле.
  - ▶ Не пренебрегвай себе си, интересите си и дори обучението си.
  - ▶ Помисли за някои извънкласни занимания, от които се интересуваш и попитай хората, които се грижат за теб, как можеш да участваш в тях. Спорт, музика, танци и рисуване са само някои от дейностите, с които можеш да се занимаваш и чрез които можеш да изразиш себе си.
- Можеш, ако смяташ, че е добра идея, да имаш дневник. Много често, когато напишем мислите си, се справяме по-лесно с проблемите си.

- ▶ Да общуваш и поддържаш контакт с майка си, да ѝ пишеш, да разговаряш с нея, да я виждаш, когато е възможно и ако го искаш.
- ▶ Да знаеш какво прави майка ти или какво ѝ се случва, докато е в затвора.
- ▶ Да разбереш колко дълго майка ти ще бъде в затвора.
- ▶ Да имаш около себе си възрастни, които ще осигурят необходимата грижа и контрол, според възрастта и нуждите ти.
- ▶ Да изразяваш мнение по въпроси, които те засягат.
- ▶ Да не бъдеш обвиняван или обиждан, че майка ти е в затвора.
- ▶ Да търсиш и получаваш помощ за всякакви трудности, практически или емоционални, с които се сблъскаш поради отсъствието на майка ти.
- ▶ Да живееш така, както всички деца на твоята възраст.

КАКВИ СА ПРАВАТА МИ?

Имаш право:

Децата, които знаят, че майка им е в затвора и могат да разговарят за това с нея или с човек, на когото имат доверие, се справят по-добре, отколкото децата, които не знаят какво се случва и затова се чувстват несигурни.

Възможно е да си гледал/а филми, телевизионни сериали или видео игри с картини от затвор. Повечето от тях обаче са нереални. Действителността е различна за отделните държави.

Когато децата не получат задоволително обяснение или отговори за причините защо тяхната майка е далеч от дома, или какъв е животът ѝ в затвора, те могат да си представят различни неща.

Освен това често измислят обяснения, за да запълнят празнините в историята, която им е била разказана.

ОЧАКВА СЕ ДА ИМАШ И МНОГО ВЪПРОСИ ЗА ЗАТВОРА

Ако не знаят истината, някои деца си мислят, че майка им ги е забравила или изоставила, или дори че майка им няма да не се върне никога. Други деца се обвиняват за това, което се е случило с майка им, те често мислят, че животът ѝ в затвора е много по-лош, отколкото е в действителност.

По-долу ще намериш речник, който ще ти помогне да разбереш някои основни термини.

КАКВО Е...

Закон: Съвкупност от правила, които трябва да се спазват от всички хора в обществото. Всички страни имат собствени закони.

Престъпление: Опасно за обществото действие, което нарушава законите и подлежи на наказание.

Заподозряно лице: Лице, обвинено в престъпление, независимо дали е виновно или невинно.

Арест: Действие, чрез което полицията задържа лице, считано за заподозряно.

Съд: Органът, който има силата и отговорността да взема решения, ако лицето е нарушило Закона, за той/тя е извършил престъпление, за което е обвинен/а.

Съдия: Специалист, който е преминал специално обучение, за да взема решения на базата на информация, дали лицето е нарушило Закона.

Съдебен процес: Процес със специфични правила, предназначен да помага на съдиите да вземат решение за лице, което е нарушило закона и да налагат съответно наказание.

Присъда: Действие, чрез което съдиите заявяват, че лицето е или не е извършило престъпление, в което е било обвинено. Ако е виновно - изтърпява наказание; ако е невинно - ще бъде оправдано (пуснато на свобода).

Наказание: Възмездие за извършено престъпление.

Затвор: Място, в което се изпълнява наказанието „лишаване от свобода” и мярката за неотклонение „задържане под стража”.

Затворник: Лице, лишено от свобода.

ЖИВОТ В ЗАТВОРА

Лишаването от свобода на лице, което е извършило престъпление (т.е. времето, прекарано в затвора) цели подобряване на поведението му в съответствие с Конституцията, международните конвенции и законодателството на страната.

В затворите на лишените от свобода се осигуряват съответните подходящи условия за живот. По време на престоя в затвора, с изключение лишаването от свобода, **никое друго човешко право не се ограничава.**

- ▶ лично свободно време
- ▶ възможност за участие в културно-масови дейности
- ▶ общуване със своите семейства.

Лишените от свобода имат право на:

- ▶ зачитане на човешките права
- ▶ работа и възнаграждение
- ▶ почивка, домашен отпуск
- ▶ медицинска помощ
- ▶ да посещават училище
- ▶ подходяща работа за бременните жени и осигуряване на необходимите санитарно-хигиенни условия за живот
- ▶ отглеждане на новородените си деца до навършване на една година. Разходите за издръжката на децата са за сметка на затвора
- ▶ задоволяване на специфични нужди, свързани с диетично хранене

Служителите от местата за лишаване от свобода съдействат и подпомагат за поддържане и съхраняване на семейните връзки и контакти с външния свят.

Понякога хората допускат грешки, мислят прибързано и действат безразсъдно, затова изтърпяват своето наказание на специално място (затвор), но знай че твоята майка където и да се намира, колкото и далеч да е от теб, каквото и да е направила, тя те обича и мисли за теб.

(Послание на майка, лишена от свобода, към детето ѝ)

Съществуват институции и организации, които съблюдават и защитават правата на лишените от свобода. Такива са:

▶ **Дружество за религиозна и обществена подкрепа на лишените от свобода**

Адрес: гр. София бул. „Ген. Н. Столетов“ № 26
Телефон: 02/987 20 57;
02/987 26 67

▶ **Фонд за превенция на престъпността „ИГА“**

Адрес: гр. Пазарджик 4400, бул. „Александър Стамболийски“ 8, П.К. 140
Телефон/факс: 034 44 23 89;
034 44 23 98

▶ **Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание**
(www.cpt.coe.int/en/states/grc.htm)

▶ **Световната Здравна Организация**
(www.euro.who.int/prisons)

ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА ДА ОБЩУВАТ СЪС СЕМЕЙСТВОТА СИ

Телефонни разговори

Лишените от свобода могат да провеждат телефонни разговори, които заплащат сами.

При случаи на тежки семейни проблеми им се предоставя безплатен достъп до телефон.

Кореспонденция

Лишените от свобода имат право на кореспонденция, без ограничение на изпратените и получени писма.

Свиждания

Свижданията са с продължителност до 40 минути и се провеждат по предварително определен график, в специално обзаведени помещения, в присъствието на служител от администрацията.

Посещаването на майка ти в затвора е добра възможност да се видиш с нея и да прекарате заедно известно време. Това може да бъде положително изживяване и за двамата ви, ако сте подготвени за това. Положителното преживяване обаче може да бъде съпроводено и с тъга по време на свиждането или в неговия край. Такава среща е нормално да предизвика силни емоции и при теб и при майка ти.

Въпреки това твоето посещение може да бъде специално и ценно и за двамата ви!

Ето какво можеш да направиш, за да се видиш с нея:

- ▶ Трябва да говориш с твоя попечител или хората, които се грижат за теб, ако си по-малък от 18 години, за да те заведат на свиждане при майка ти.
- ▶ Когато си на мястото за свиждане, там ще те проверят със специален уред за забранени вещи – телефон, наркотици, оръжие и други.
- ▶ Когато се видиш с твоята майка, не се притеснявай да я питаш за всичко, което те интересува относно пребиваването ѝ в затвора, както и за всички неща, които са свързани с теб и нея.

За повече информация можеш да позвъниш на централата на Затвора в Сливен:
044 / 62 29 55, 62 29 56

ЗА КОГО Е ТАЗИ БРОШУРА?

**Тя е за всяко дете,
чиято майка е в
затвора**

Но има и семейства, съставени от двама души, където детето живее само с единия родител.

**Някои живеят като живе
всеки един от нас!**

Всяко семейство е различно!

Някои деца живеят с майките си,
други с бащите си,
а трети и с двамата родители.

В други случаи родителите може да не живеят
заедно и детето понякога остава с единия или
другия родител.

Едно дете може да бъде
осиновено и да живее с
осиновителите си или да
живее в дом за деца,
като за него се грижат
хората, работещи там.

Има многочленни
семейства, където децата
живеят с родители, братя
и сестри (доведени,
природени), с баби и
дядовци, чичовци и лели.

Във всяко семейство
едни или повече членове могат да
живеят при различни условия: в чужбина,
в затвора, при роднини или в социален дом.

Най-важното за всеки един от нас е да има близки,
с които се чувстваме в безопасност!

Някои деца живеят с по-големите си сестри или братя.

Най – важното за всеки един от нас е да има близки, на
които може да се разчита!

Югозападен Университет „Неофит Рилски”
Благоевград, България
Контакти: Катедра “Медико-социални науки”
E-mail: daphne_msn@swu.bg

Институт по детско здраве,
Департамент по психично здраве и
социално благополучие
Център за изследване и превенция
на насилие и изоставяне на деца,
Гърция

Европейска мрежа против насилие
Гърция

Съфинансиране

Проектът «Отглеждане и възпитание на дете през затворнически решетки», (JLS/2008/DAP3/AG/1260) е съфинансиран от програма DAPHNE III (2007-2013) на Европейската комисия- DG Justice, Freedom & Security и организациите, участващи в проекта.

Тази публикация е реализирана с финансовата подкрепа на програма DAPHNE III на Европейската комисия. Съдържанието на този документ е отговорност единствено на авторите и по никакъв начин не отразява непременно вижданията на Европейската комисия.